

Přehled intertemporálního práva soukromého

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.
PrF MU, Brno

Geneze problému

- Úprava OZ zcela plynule navazuje na evropský diskurs o intertemporálním právu v Evropě, který trvá přinejmenším od obecnoprávní nauky (*ius commune*)
- Dosavadní česká diskuze toto opomíjí
- Poznejme dosavadní argumenty a inspirujme se jimi

Intertemporální právo soukromé

- Affolter, F. Geschichte des intertemporalem Privatrechts. 1. vydání. Leipzig: Veit, 1902.
- Affolter, F. X. System des deutschen bürgerlichen Übergangsrechts. 1. vydání. Leipzig: Veit, 1903.
- Habicht, H. Die Einwirkung des Bürgerlichen Gesetzbuchs auf zuvor entstandene Rechtsverhältnisse. Eine Darstellung der Fragen der Uebergangszeit. 3. vydání. Jena: Gustav Fischer, 1901.
- Hess, B. Intertemporales Privatrecht. 1. vydání. Tübingen: Mohr Siebeck, 1998.
- Procházka, A. Základy práva intertemporálního se zvláštním zřetelem k § 5 obč. zák. 1. vydání. Brno: Barvič & Novotný, 1928.
- Vonkilch, A. Das Intertemporale Privatrecht. 1. vydání. Wien-New York: Springer-Verlag, 1999.

Pojem retroaktivity

- **Pravá retroaktivita**
 - Restitutivní zpětné působení (bezvýjimečné zpětné působení)
 - Regulatorní funkce práva, ochrana důvěry v právo
- **Nepravá retroaktivita (retrospektivní účinnost)**
 - Ochrana důvěry v právo
- **Obecný pojem retroaktivity**
 - Široké pojetí – zahrnuje i nepravou retroaktivitu
 - Úzké pojetí – jen pravá retroaktivita
- **Pojem neretroaktivity**
 - Odpovídá obecnému pojmu retroaktivity (široké a úzké pojetí)
 - V úzkém pojetí nemusí být nepravá retroaktivita v rozporu s pojmem neretroaktivity (§ 5 OZO)**
 - Široké pojetí: plná neretroaktivita (§ 3028 odst. 3)

Pfaff, Hofmann

- Pojem nabytých práv
- Pfaff, Hofmann:
 - O formálním principu neretroaktivity pak uvádí, že „1. není pro všechny případy dostatečný, 2. je víceznačný, neboť se slovem neretroaktivita se vždy provádělo tolik nešvaru.“
 - Podobně o pojmu nabytého práva: „Neklamme se déle! Můžeme větu „Nabytá práva mají být zákonodárcem šetřena“ zkoumat jak chceme, nic z ní však nedostaneme! ... „nabytá práva“ je jen třpytivý, vlastně něco zcela jiného vypovídající, a proto zcela nevhodný pojem pro ... „práva, která mají zůstat zákonodárcem nedotčena“.
 - Naproti tomu nabízí Pfaff a Hofmann axiom: **nikdo nemá být zklamán v jeho legitimní důvěře v právní řád**; tehdejší dogmatika však pravděpodobně ještě nebyla k tomuto pojetí metodologicky zralá.

Kolizní podoba intertemporálních norem

- **příklad:** zákonná dědická posloupnost (rozsah) se řídí podle právního stavu (právní následek, který představuje určení právního předpisu) v okamžiku smrti zůstavitele (okamžik smrti zůstavitele jako hraniční určovatel)
- Věcná (hmotná, materiální) přechodná ustanovení

Moderní přístupy k intertemporálnímu právu

- **Východiskem je moderní právní metodologie: poměřování v kolizi stojících právních principů.**
 - Např. Vonkilch, Hess
- **Základní kolize:**
 - Princip ochrany důvěry v právo X nezbytnost efektivní změny a rozvoje právního řádu
 - V konkrétním případě však mohou být dotčeny i jiné právní principy

Principy ovlivňující podobu intertemporálních pravidel

- **Ochrana právní jistoty, ochrana důvěry v právo**
 - Pb.: znalost dosavadní právní úpravy?
 - Pb.: „utvrzení“ legitimního očekávání: dosažení určité pevnější právní pozice (např. vznik práva, zahájení řízení) (+)
 - Míra soukromoprávní autonomie (!)
 - Rodinné, věcné a osobní právo
 - Obligační právo
 - Specifická trvalost právní pozice
 - „Síla“ a „odolnost“ právních pozic: lze-li již za staré právní úpravy počítat se změnitelností (např. výživné a *clausula rebus sic stantibus*)
 - Ochrana důvěry v případě právně politicky sporných, případně evidentně nespravedlivé právní úpravy

- Zabránění různým časovým vrstvám v právním řádu
 - Rovnost
 - Jistota a jednoduchost právního řádu
- Ordre public v intertemporálním právu?
 - Nikoli ve smyslu, že se nové kogentní normy musí vždy prosadit vůči starým kogentním normám (pb. v případě plné neretroaktivity)
- Procesní aspekty použitelnosti nového práva
 - Zásada procesní ekonomie
 - Zásada rychlosti řízení
 - Principy řízení o opravných prostředcích

- Problém tzv. mozaikovitě úpravy
 - Legislativní řešení: obecná konstrukce kolizních norem
 - Řešení v rámci aplikace práva
 - Situace s relativně samostatnou právní úpravou
 - Nesamostatné situace: adaptace – prostředky MPS

Kvalifikační problém v intertemporálním právu

- **Podle jakého práva se mají interpretovat pojmy v přechodných ustanoveních?**
 - Zásadně podle nové právní úpravy
- **Konflikt kvalifikací**
 - § 3074 odst. 1
 - Srov. jiné právní předpisy

Dotváření intertemporálního práva

- Dříve: dle konstrukce přechodných ustanovení: zákaz analogické aplikace výjimečných pravidel
- Dnes: nic tomu nebrání

Metody navázání v intertemporálním právu

- **Selektivní (výběrové, jednotné) navázání**
 - Plná neretroaktivita
 - Pravá retroaktivita
- **Sukcesivní (postupné) navázání**
 - Nepravá retroaktivita

Volba práva v intertemporálním právu

- Často se připouští možnost volby nové právní úpravy
- NOZ: § 3028 odst. 3 věta druhá

§ 3030 jako intertemporální ordre public

- *„I na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, se použijí ustanovení části první hlavy I.“*

§ 3028

- *(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.*
- *(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.*
- *(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.*

§ 3028 odst. 1 a nabytá práva

- Odst. 1: obecný princip neretroaktivity (obdobně jako § 5 OZO, jen pozitivně vyjádřený)
- „právní poměr“ a „právní vztah“

Obecně k odst. 2

- **Větší míra kogentní úpravy**
 - Větší počet absolutních práv
- **Intenzivnější přítomnost veřejného zájmu**
- **Nepřavá retroaktivita**

- **I zde však ochrana legitimního očekávání:**

- „práva a povinnosti z nich vzniklé“

Ochrana nabytých práv

Ochrana důvěry

Nejde o právní pravidlo, pod které lze bez dalšího jazykově-logicky subsumovat, nýbrž jde o právní princip, který je třeba poměřovat s ostatními kolidujícími právními principy

- *clausula rebus sic stantibus* (§ 1764 a násl.)

Osobní práva

- Režim nepravé retroaktivity
- Unger: *„ta zákonná ustanovení, která se dotýkají stavu osoby jako takového, která normují její způsobilost k právům a samostatně právně jednat, neposkytují nikdy jus quaesitum [nabyté právo].“*

Rodinná práva

- **Režim nepravé retroaktivity**
- **Rozvod manželství**
 - Kdy nastala existence kvalifikovaného rozvratu manželství?
Vznik subjektivního práva na rozvod?
Vznik právem chráněného zájmu?
- **Osvojení (§ 3035)**
 - Zahájená řízení se dokončí podle dosavadních předpisů

- **Manželské majetkové právo**
 - Věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti (§ 3038)
 - Vliv nového práva na rozsah SJM
 - Ochrana nabytých práv
 - Význam § 3039
 - Restituční předpisy (§ 3040)

Věcná práva

- **Veřejné seznamy**
- **Časové odložení účinků materiální publicity a lhůt ve vztahu k poznámce spornosti (§ 3064)**
 - Materiální úprava dopadá i na vkladová řízení, která se dokončí po 1. 1. 2014 podle dosavadních procesních předpisů (požadavek ochrany právní jistoty)
 - Časový posun dle § 3064: dané účinky sice nastanou i při vkladech učiněných v roce 2014, avšak s časovým posunem k 1. 1. 2015
- **Omezení pravidel přednosti pro práva, která se dle dosavadní úpravy nezapisovala (§ 3065)**
 - Podle nové právní úpravy se již zapisují

Držba a vydržení

- Před 1. 1. 2014 došlo k zásahu do pokojného stavu, který představoval zásah do detence, nikoli držby. Ochrany se detentor domáhá za účinnosti OZ
- Před 1. 1. 2014 došlo k jinému rušení držby, než je zbavení držby (vypuzení z držby) a toto rušení trvá i za účinnosti nové právní úpravy Srov. § 1007.
 - Stejná pravidla, jako při zásahu do absolutního práva (viz výše)
- Před 1. 1. 2014 došlo k takovému jednání, že byl dosavadní držitel své držby zcela zbaven; byl z držby vypuzen. Držba původního držitele nebyla do této doby obnovena, proto se domáhá ochrany za účinnosti nové právní úpravy.

Vydržení: vztah § 3036 a § 3066

- § 3066

- **Mimořádné vydržení**

- *Do doby stanovené v § 1095 se započte i doba, po kterou měl držitel, popřípadě jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou.*

Vlastnické právo

- **Nabytí a zánik**
 - smluvní
 - Vázanost nabytí za starého práva na smluvní režim
 - Titulus za starého a modus za nového
 - Opuštění
 - Viz dále: domněnka opuštění věci
 - Právo okupovat věc
- **Ochrana: viz výše ochrana absolutních práv**

Domněnka opuštění věci

- **Domněnka opuštění věci (§ 1050)**
 - § 3067
 - ***Opuštění nemovité věci***
 - *Je-li opuštěna nemovitá věc, počne běžet doba uvedená v § 1050 odst. 2 ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.*

Stavba na cizím pozemku

- **Vlastnický režim**
 - § 3054 a násl.
 - Zásada: superficies solo cedit (§ 3054, 3058 odst. 1)
 - Trvalá existence stavby jako věci v právním smyslu
 - Odlišný vlastnický režim k 1. 1. 2014 (§ 3055 odst. 1)
 - „Staré“ právo ke zřízení stavby (§ 3055 odst. 2)
 - Bránící věcné právo (§ 3060)
 - Aplikace ustanovení o přestavku
 - § 3059
 - Vzájemná předkupní práva (§ 3056)
 - Ochrana dobré víry
 - § 3057: zřízení věcného práva k věci cizí ve prospěch třetího
 - § 3058 odst. 2: nabytí vlastnického práva
 - Srov. též § 63 odst. 6 ZKN

Pozemky a stavby

- § 3054

- *Stavba, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena, přestává být dnem nabytí účinnosti tohoto zákona samostatnou věcí a stává se součástí pozemku, měla-li v den nabytí účinnosti tohoto zákona vlastnické právo k stavbě i vlastnické právo k pozemku **táž osoba**.*

- § 3055

- *(1) Stavba spojená se zemí pevným základem, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena, a je ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve vlastnictví **osoby odlišné od vlastníka pozemku**, se dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nestává součástí pozemku a je nemovitou věcí. Totéž platí o stavbě, která je ve spoluvlastnictví, je-li některý ze spoluvlastníků i vlastníkem pozemku nebo jsou-li jen někteří spoluvlastníci stavby spoluvlastníky pozemku.*
- *(2) Odstavec 1 platí obdobně pro stavbu, která má být zřízena na pozemku jiného vlastníka na základě **věcného práva** vzniklého stavebníku přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo na základě **smlouvy** uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.*

- § 3056

- (1) *Vlastník pozemku, na němž je zřízena stavba, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku a nestala se součástí pozemku ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, má ke stavbě **předkupní právo** a vlastník stavby má předkupní právo k pozemku. Předkupní právo vlastníka pozemku se vztahuje i na podzemní stavbu na stejném pozemku, která je příslušenstvím nadzemní stavby. K ujednáním vylučujícím nebo omezujícím předkupní právo se nepřihlíží.*
- (2) *Lze-li část pozemku se stavbou oddělit, aniž to podstatně ztíží jejich užívání a požívání, vztahuje se předkupní právo jen na část pozemku nezbytnou pro výkon vlastnického práva ke stavbě.*

- § 3057

- *Zřídí-li vlastník k pozemku věcné právo ve prospěch třetí osoby, která věcné právo **nabývá v dobré víře, že stavba je součástí pozemku**, považuje se vůči této osobě stavba za součást pozemku. Vlastník stavby je vůči zřizovateli věcného práva oprávněn požadovat **náhradu** za znehodnocení svého vlastnictví; je-li stavba zatížena zástavním právem, rozšiřuje se zástavní právo i na pohledávku na tuto náhradu.*

- § 3058

- (1) **Stanou-li se pozemek i stavba vlastnictvím téhož vlastníka**, přestane být stavba samostatnou věcí a stane se součástí pozemku, na němž je zřízena. To neplatí, jedná-li se o stavbu, která není součástí pozemku podle tohoto zákona.
- (2) **Bylo-li vlastnické právo** k pozemku zcizeno třetí osobě, která byla při nabytí vlastnického práva **v dobré víře**, že stavba je součástí pozemku, přestane být stavba samostatnou věcí a stane se součástí pozemku, na němž je zřízena. Kdo vlastnil stavbu, má vůči zciziteli právo na **náhradu** ve výši ceny stavby ke dni zániku svého vlastnického práva; byla-li stavba zatížena zástavním právem, přechází zástavní právo na pohledávku na tuto náhradu.

- § 3059

- **Je-li stavba zřízena na několika pozemcích**, použijí se § 3056 až 3058 jen ve vztahu k pozemku, na němž je převážná část stavby. Stane-li se stavba součástí tohoto pozemku, použije se ve vztahu k pozemkům, na něž části stavby přesahují, ustanovení o přestavku.

- § 3060

- **Zatěžuje-li věcné právo stavbu nebo pozemek**, nestane se stavba součástí pozemku, dokud toto **věcné právo trvá a pokud to jeho povaha vylučuje**.

- § 3061

- Ustanovení tohoto oddílu se **nepoužijí**, jedná-li se o stavbu, která není součástí pozemku podle tohoto zákona, nebo o nemovitou věc podle § 498 odst. 1 věty druhé.

Stavba na cizím pozemku

- **Vypořádání**

- Srov. § 3059: tam, kde jsou splněna kritéria pro přestavek
- Umístění stavby na cizí pozemek jako zásah do vlastnického práva: viz obecná pravidla o řešení zásahu do absolutních práv
- Pb: judikatura NS ke stavbám zřízeným tzv. socialistickými organizacemi

Věcněprávní zajišťovací instituty

- § 3073: plná neretroaktivita
- Uvolnění a záměna zástavy: § 3068

§ 3028 odst. 3

- *(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.*
 - Rozsah působnosti
- Čl. 170 EG BGB: „*Pro závazkový poměr, který vznikl před nabytím účinnosti občanského zákoníku, zůstávají určující dosavadní zákony.*“

Princip plné neretroaktivity

- **Výjimečně nepravá retroaktivita: nájem, účet**
- **Která pravidla se i přes tento princip prosadí vůči staré právní úpravě? (§ 3030)**
- **Starým právem se řídí:**
 - Posouzení smluvního typu, povaha pohledávky (např. žalovatelnost, započítatelnost), obsah obligace, včetně výkladu a doplnění smlouvy, stanovení předmětu obligace, včetně práva volby při alternativní obligaci, místa a času plnění, míry pečlivosti, se kterou má být plněno, důkazní břemeno atd.
- **Problém nových právních skutečností**
 - Totální podřízení všech nových právních skutečností, které nějak působí na staré obligace? Viz dále

Aplikace starého práva

- § 3030

-
- *I na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, se použijí ustanovení části první hlavy I.*
- Nepravá retroaktivita
- Pravá retroaktivita

Obligační poměry: vznik

Pb.: přiřazení vzniku právního poměru k danému právními řádu

- **Uzavření smlouvy**
- **Smlouva o smlouvě budoucí**
- **Podmíněné právní jednání**
- **Obligace ze zákona**

Bezdůvodné obohacení

Náhrada škody – viz dále

Náhrada škody

▪ § 3079

- *(1) Právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů.*
- *(2) Nerozhodl-li soud ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona o náhradě škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, může na návrh poškozeného člověka, jsou-li pro to mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele (§ 2 odst. 3), přiznat poškozenému i náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona*
- Škoda způsobená jinak, než protiprávním jednáním

Nové právní skutečnosti

- NS k § 763 ObchZ: *„V přechodném ustanovení § 763 odst. 1 obch. zákoníku se neuvádí, že dosavadními předpisy se řídí např. jen vznik těchto právních vztahů, jako je tomu podle ust. § 868 obč. zákoníku, a proto je nutné vycházet z toho, že dosavadními předpisy se řídí vznik, změna i zánik těchto vztahů, tj. zejména posouzení výkladu a platnosti právního úkonu, změn subjektů nebo obsahu závazku.“*

- Ručení u závazku z hospodářského zákoníku: *„Odvolací soud správně aplikoval na uvedené ujednání příslušná ustanovení obchodního zákoníku vztahující se na ručení, neboť v posuzovaném případě jde o závazkový vztah mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti a proto se tento vztah řídí příslušnými ustanovením obchodního zákoníku. Závěr o aplikaci ustanovení obchodního zákoníku je správný také z hlediska intertemporálních ustanovení obchodního zákoníku, **neboť projev vůle zakládající ručení byl učiněn po 1.1.1992.** Na použití norem obchodního zákoníku o ručení nemá vliv, že se jím má zajišťovat závazek ze smlouvy uzavřené podle dřívějších předpisů, tj. hospodářského zákoníku.“*

- Oskar Pisko: *„Pravidla o změně a zániku závazkových poměrů a jejich přechod určují oproti pravidlům o primárním obsahu závazkových poměrů (...) nikoli právní následky skutečnosti, která zakládala dluh. (...) Z toho vyplývá, že předpisy o změně a zániku závazkových poměrů prostřednictvím následných skutečností a o přechodu práv a povinností se aplikují i na již dříve vzniklé závazkové poměry, pokud skutečnost působící změnu, zánik nebo přechod práv a povinností nastala za panství nového zákona.“*
- Stejně např. Habicht k čl. 170 EG BGB

- Princip plné neretroaktivity tedy neznamená totální podřazení všech nových právních skutečností, které se nějak dotýkají právního poměru vzniklého za staré právní úpravy, této právní úpravě.
- Zásada *lex temporis actus*
- Řešení závisí na posouzení ochrany důvěry

- **Změna obsahu obligace**
 - Změněná obligace si podrží povahu „staré“ obligace
 - Pb.: prodloužení doby trvání (přednaprogramováno či nikoli)
 - Následky: prodlení, nesplnění, vadného plnění, nemožnosti plnění
- **Změna subjektů**
 - Možnost změny X samotná její realizace
- **Prodlení**
 - nařízení vlády č. 351/2013 Sb.: zpětný odkaz u nájmu
- **Zajištění pohledávky (§ 3073)**
- **Splnění dluhu, soluční právní jednání**
 - K čemu je dlužník povinen?
 - Forma a účinky plnění
 - Pravidla pro přiřazení plnění k určitému dluhu (§ 1932 a násl.)
 - Vklad do KN při plnění „staré“ zcizovací smlouvy

- Sedláček: „[t]eorie i praxe zásadně stojí na stanovisku, že rozsah plnění určen je jeho důvodem, tj. závazkem plnění. Tento pak závazek – jde-li o závazek smluvní – řídí se dobou, kdy byla smlouva uzavřena, – jde-li o závazek mimosmluvní – dobou, kdy nastaly skutečnosti odůvodňující tento závazek. Naproti tomu formální náležitosti plnění, jakož i aktivní a pasivní legitimace plnění určuje se podle nového práva.“

Jiné způsoby zániku obligace

- Uložení do úřední úschovy
- Započtení
 - Srov. různou povahu pohledávek
- Prominutí dluhu
- Dohoda o zrušení obligace
- Jednostranné odstoupení od smlouvy
 - Srov. např. § 1818
- Privativní novace, narovnání

Volba nového práva

- § 3028 odst. 3 i.f.
- Právní povaha
 - Judikatura NS, DZ k § 3028
 - Smysl a účel ustanovení
- Volba práva musí být úplná
- Okamžik volby práva
- Časové účinky volby práva
- Forma podřízení se nové právní úpravě

Obligace s nepravou retroaktivitou

- **Nelze interpretovat, jakoby byla smlouva uzavřena za nového práva**
 - Nové kogentní právo
 - Staré dispozitivní právo
 - Komplexně?
 - Jen tam, kde by se odchýlení se od něj představovalo masivní zásah do ochrany důvěry?
 - Př: náhrada za převzetí zákaznické základny dle § 2315

Nájem

- **Nepravá retroaktivita**
 - Ochrana důvěry
 - Pb.: interpretace smlouvy: nikoli tak, jakoby byla uzavřena za stávajícího právního stavu
 - Pb: staré dispozitivní právo
- **Plná neretroaktivita (§ 3028 odst. 3, 3074 I 2)**
 - Nájem věci movité
 - Pacht
 - Kvalifikační problém
- **Zvyšování nájemného (§ 2249 odst. 1)**
 - Zvláštní pravidla v případě regulovaného nájemného
 - Neplatí zde limitace 20% maximálního růstu nájemného

- Zvláštní pravidla pro byt zvláštního určení, který byl zřízený ze státních prostředků (§ 3075)
- Řízení o neplatnosti výpovědi
 - Dokončí se podle dosavadních předpisů (§ 3076)
 - + právo na bytovou náhradu

Dědické právo

- Den smrti zůstavitele (§ 3069)
- Koresponduje i s procesní úpravou
- Konvalidace (smrt až po dni nabytí účinnosti OZ)
 - Pořízení pro případ smrti (§ 3070); např. podmínky atd.
 - Zřeknutí se dědictví (§ 3071)
 - Vydědění (§ 3072)

Děkuji za pozornost